

Nationella minoriteter på vårdcentraler och barnavårdscentraler

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2025-3-9505

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, mars 2025

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund.....	6
Undersökningen.....	8
Kunskaper och utbildning	9
Service och tolk på minoritetsspråk	16
Information på minoritetsspråk.....	20
Bemötande.....	22
Stöd för överföring av minoritetsspråk.....	25
Avslutande reflektioner	27
Bilaga 1. Enkät till barnavårdscentraler	28

Sammanfattning

Under 2024 genomförde Socialstyrelsen två enkätundersökningar om situationen för nationella minoriteter inom primärvården. Sammanlagt fick 620 vårdcentraler och 505 barnavårdscentraler enkäter varav 221 vårdcentraler och 196 barnavårdscentraler besvarade enkäten. Det ger en svarsfrekvens på 36 respektive 39 procent. De som besvarat enkäten är verksamhetschefer för vårdcentraler och barnavårdscentraler. Enkäterna till vårdcentralerna och barnavårdscentralerna har varit likartade. I enkäten till barnavårdscentralen fanns även en fråga om hur de arbetar med stöd för vårdnadshavare som vill överföra nationella minoritetsspråk till sina barn. Svaren från vårdcentralerna och barnavårdscentralerna är också likartade och skiljer sig åt endast i några av frågorna.

Nästan hälften av respondenterna uppger att de inte har en så god kännedom om minoritetslagen och en majoritet har aldrig genomgått någon kompetensutveckling där information om minoritetslagen eller minoriteternas rättigheter har ingått. Ungefär hälften uppger också att de har behov av kompetensutveckling och önskar kunskapsstöd i form av webbutbildning på det egna intranätet eller på Socialstyrelsens webbplats.

Bland personalen har ett fåtal fått fortbildning om minoritetslagen de senaste tre åren. En fjärdedel av mottagningarna har ett etablerat arbetssätt för att säkerställa att personalen känner till minoritetslagen och ca hälften anser att personalen är i behov av fortbildning om minoritetslagen.

Service på minoritetsspråken efterfrågas främst på finska och finska är också det språk som flest har möjlighet att bemöta patienter på. Mycket få efterfrågar service på övriga minoritetsspråk. De allra flesta vårdcentraler och barnavårdscentraler uppger att de kan boka tolk vid behov eller önskemål från patienten.

Cirka hälften av mottagningarna har en dokumenterad rutin för att säkerställa att bemötande av patienter sker på ett icke-diskriminerande sätt. Det är 66 procent av vårdcentralerna och 74 procent av barnavårdscentralerna som arbetar med insatser i syfte att öka tilliten till vården. En mindre andel, 12 procent av vårdcentralerna och 18 procent av barnavårdscentralerna, anser att de skulle ha behov av brobyggare eller kulturtolkar i mötet med patienter från de nationella minoriteterna.¹

När det gäller insatser för att stötta vårdnadshavare att lära barn minoritetsspråk uppger 10 procent av barnavårdscentralerna att de har barnböcker på minoritetsspråken i väntrummen, 14 procent delar ut

¹ Med brobyggare/kulturtolkar avses personer med kunskap om den nationella minoriteten och hälso- och sjukvården och som hjälper till med kommunikationen mellan personen och vårdpersonalen.

Nationella minoriteter på vårdcentraler och barnavårdscentraler

språkpaket på minoritetsspråk och 17 procent kan göra språk-kontroller på nationella minoritetsspråk, då främst på finska.

Bakgrund

Sedan år 2000 är judar romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar erkända som nationella minoriteter i Sverige. Samtidigt erkändes även finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska som nationella minoritetsspråk.

Enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) (fortsättningsvis kallad minoritetslagen) har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige.

Regioner och kommuner har ett särskilt ansvar för att, genom aktiva åtgärder och handlingar, se till att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur. De ska även särskilt stödja barns utveckling av en kulturell identitet och användning av de egna minoritetsspråken. Barnen är särskilt viktiga eftersom de tryggar språkens fortlevnad när de använder sitt minoritetsspråk.

Sedan 2019 är regionerna skyldiga att ta fram mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. De ska aktivt ta ställning till hur det minoritetspolitiska arbetet ska bedrivas och det ska framgå av ett styrdokument. Det är viktigt att mål och riktlinjer är förankrade, att det finns åtgärder för att nå målen och att målen följs upp.

Av förarbeten till minoritetslagen framgår att hälso- och sjukvården bör verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli och samiska där det behövs i vården. Det innebär att hälso- och sjukvården ska ta hänsyn till behovet av personal som behärskar de nationella minoritetsspråken och vid behov söka aktivt efter sådan personal. Detta gäller oavsett om regionen tillhör ett förvaltningsområde eller inte.

I patientlagen finns även regler om vilken information som patienter i hälso- och sjukvården ska få. Det innebär bland annat att hälso- och sjukvårdspersonalen, om det behövs, ska använda tolk när de informerar. Den som ger informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att mottagaren har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen. Patienter som inte förstår eller talar svenska fullt ut har rätt till samma goda information som andra patienter.

Många som talar ett nationellt minoritetsspråk har behov av att få prata sitt språk i kontakt med vården, även om de kan svenska. Patienten och vårdpersonalen behöver förstå och kunna kommunicera med varandra. I ett känsligt vårdmöte föredrar många att använda sitt första språk och önskar därför möjlighet att använda tolk vid exempelvis läkarbesök.

Socialstyrelsen följer regelbundet situationen för de nationella minoriteterna inom myndighetens ansvarsområden. I den här enkätundersökningen studerar vi för första gången hur situationen för de nationella minoriteterna ser ut inom VC och BVC. Vi har via enkätundersökningen bl.a. ställt frågor om vilken kunskap verksamhetsansvariga och personal har om de nationella minoriteternas särskilda rättigheter samt vilket behov och beredskap som finns i bemötande på de nationella minoritetsspråken.

Undersökningen

Totalt har 620 vårdcentraler och 505 barnavårdscentraler fått enkäten som besvarades av ansvariga verksamhetschefer. Av vårdcentralerna svarade 221 vilket ger en svarsfrekvens på 36 procent. Motsvarande siffror för barnavårdscentralerna är att 196 svarade vilket ger en svarsfrekvens på 39 procent. Det är 89 procent av vårdcentralerna och 84 procent av barnavårdscentralerna som är verksamma i ett förvaltningsområde för något av de nationella minoritetsspråken finska, samiska och meänkieli.

Enkäterna till vårdcentralerna och barnavårdscentralerna har varit likartade och bestått av frågor som berör vilken kunskap som finns om de nationella minoriteternas rättigheter, behov av kunskapsstöd för personalen, möjlighet att använda de nationella minoritetsspråken i kontakt med vårdcentralerna samt frågor om bemötande. I enkäten riktad till barnavårdscentralen fanns dessutom en fråga som berör hur de arbetar med stöd för vårdnadshavare som vill överföra nationella minoritetsspråk till sina barn. I anslutning till de flesta frågor fanns även möjligheter att lämna fria kommentarer.

De som besvarat enkäten är verksamhetschefer för vårdcentraler och barnavårdscentraler. Verksamheterna drivs i såväl offentlig som privat regi. Hälften av vårdcentralerna och 64 procent av barnavårdscentralerna drivs i offentlig regi, övriga drivs i privat regi. (Tabell 1)

Tabell 1. Andel mottagningar som drivs i offentlig respektive privat regi.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Offentlig regi	50	64
Privat regi	50	36
Totalt	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Kunskaper och utbildning

I vilken utsträckning har de som besvarat enkäten kunskap om minoritetslagen? En liten andel av de svarande på vårdcentraler och barnavårdscentraler, sex respektive tre procent, uppger att de har mycket god kännedom om minoritetslagen, medan 44 respektive 48 procent har ganska god kännedom om lagen. Det är också tre procent av vårdcentralerna och fyra procent av barnavårdscentraler som aldrig hört talas om lagen. (Tabell 2)

Tabell 2. Andel verksamhetschefer som uppger olika grader av kännedom om lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724).

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Mycket god kännedom	6	3
Ganska god kännedom	44	48
Inte så god kännedom	47	45
Inte hört talas om den	3	4
Total	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Av de som angav att de kände till minoritetslagen hade 15 respektive 16 procent av de svarande genomgått en utbildning där information om minoritetslagen och de nationella minoriteternas särskilda rättigheter ingick. (Tabell 3)

Tabell 3. Andel verksamhetschefer som någon gång genomgått kompetensutveckling eller fortbildning där information om minoritetslagen och de nationella minoriteternas särskilda rättigheter ingick.

Procent.

	Vårdcentraler n=215	Barnavårdscentraler n=188
Ja	15	16
Nej	85	84
Total	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Om verksamhetschefen har deltagit i en utbildning om minoritetslagen rapporterar de också bättre kännedom om lagen. Av de som gått någon utbildning anger 84 respektive 87 procent att de har mycket eller ganska god kännedom om lagen, jämfört med 47 procent bland dem som inte deltagit i någon utbildning. Bland dem som inte deltagit i någon utbildning rapporterar 54 respektive 53 procent att de inte har så god kännedom om lagen. (Tabell 4)

Tabell 4. Andel verksamhetschefer som uppger olika grader av kännedom om minoritetslagen i relation till deras deltagande i utbildning om minoritetslagen.

Procent.

Verksamhetschefer har deltagit i utbildning				
Verksamhetschefer kännedom om minoritetslagen	Vårdcentraler		Barnvårdscentraler	
	n=32	n=153	n=30	n=158
	Ja	Nej	Ja	Nej
Mycket god kännedom	28	3	10	2
Ganska god kännedom	56	44	77	45
Inte så god kännedom	16	54	13	53
Total	100	100	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Sedan 2019 är regionerna skyldiga att ta fram mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Det är dock oklart om samtliga regioner har tagit fram mål och riktlinjer. Av de svarande känner nästan hälften till om den egna regionen har mål och riktlinjer som berör hälso- och sjukvårdsområdet. (Tabell 5)

Tabell 5. Andel verksamhetschefer som känner till om den egna region har minoritetspolitiska mål och riktlinjer som berör hälso- och sjukvårdsområdet.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Ja	47	49
Nej	53	51
Total	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Kännedomen om regionernas minoritetspolitiska mål och riktlinjer är högre bland de verksamhetschefer som har deltagit i utbildning om minoritetslagen. Bland de svarande som deltagit i sådan utbildning kände 81 respektive 77 procent till riktlinjerna, medan bland dem som inte deltagit i någon utbildning kände 42 respektive 46 procent till dem. (Tabell 6)

Tabell 6. Andel verksamhetschefer som känner till om den egna region har minoritetspolitiska mål och riktlinjer som berör hälso- och sjukvårdsområdet i relation till deras deltagande i utbildning om minoritetslagen.

Procent.

Verksamhetschefer har deltagit i utbildning				
Verksamhets- chefen känner till mål och riktlinjer	Vårdcentraler		Barnavårdscentraler	
	n=3	n=183	n=30	N=158
	Ja	Nej	Ja	Nej
Ja	81	42	77	46
Nej	19	58	23	54
Total	100	100	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Personalens kunskap om de nationella minoriteterna och deras rättigheter kan ha betydelse för att patienter som tillhör de nationella minoriteterna ska få en god och jämlik vård. Kunskapen kan också vara betydelsefull för att bygga tillit mellan vården och patienterna. På 52 procent av vårdcentralerna och 49 procent av barnavårdscentralerna bedömer verksamhetscheferna att personalen behöver fortbildning i minoritetslagen och 21 respektive 23 procent uppger att personalen också behöver kunskap om de nationella minoriteternas historia, kultur och språk. Omkring 40 procent anser att personalen inte behöver någon fortbildning inom området. (Tabell 7)

Tabell 7. Andel verksamhetschefer som bedömer att den egna personalen har behov av kompetensutveckling/fortbildning inom området nationella minoriteter och minoritetslagen.

Procent. Fler svarsalternativ är möjliga.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Ja, om minoritetslagen	52	49
Ja, om de nationella minoriteternas historia, kultur och språk	21	23
Ja, om annan aspekt av området nationella minoriteter	5	5
Nej	39	41

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

För att öka den egna och personalens kunskaper är tillgång till stödmaterial viktigt. Bland både verksamhetschefer på vårdcentraler och barnavårdscentraler uppger 43 procent att de skulle föredra att ett stödmaterial om nationella minoriteter gjordes tillgängligt via webbutbildning, men även APT-material och webinarier föredras av relativt många chefer. (Tabell 8)

Tabell 8. Andel verksamhetschefer som anger hur de föredrar att stödmaterial om nationella minoriteter görs tillgängligt.

Procent. Fler svarsalternativ möjliga.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Webbutbildningar	43	43
Frågor och svar	10	13
APT-material	23	27
Webbinarier	21	18
Annat	2	0

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

De kanaler som de svarande anser vara mest lämpade för att de skulle använda sig av ett stödmaterial är Socialstyrelsens webbplats och det egna intranätet. (Tabell 9)

Tabell 9. Andel verksamhetschefer som anger i vilka kanaler de önskar att stödmateriel om nationella minoriteternas placeras för att de ska använda det.

Procent. Flera svarsalternativ möjliga.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Socialstyrelsens webbplats	30	16
Kunskapsguiden	8	5
Ditt intranät	33	23
Annat	5	5
Vet inte	2	4

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

På 10 procent av vårdcentralerna och nio procent av barnavårdscentralerna har personalen under det senaste året fått kompetensutveckling där information om minoritetslagen och de nationella minoriteternas särskilda rättigheter ingått. I kommentarerna som lämnats i anslutning till frågan nämns att utbildning finns för nyanställda eller som del av annan utbildning. Många verksamhetschefer vet inte om personalen har fått någon utbildning om minoritetslagen. Detta gäller 17 procent av cheferna för vårdcentraler och 24 procent av cheferna för barnavårdscentraler. (Tabell 10) I kommentarer uppger flera av de svarande att de är nya i sin roll och därför inte vet.

Tabell 10. Andel mottagningar där hela eller delar av personalen under de senaste tre åren fått någon kompetensutveckling/fortbildning där information om minoritetslagen och de nationella minoriteternas särskilda rättigheter ingått.

Procent.

	Vårdcentraler n=215	Barnavårdscentraler n=188
Ja	10	9
Nej	72	67
Vet inte	17	24
Total	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Om verksamhetschefen själv har fått utbildning om minoritetslagen är chansen större att även personalen fått utbildning. På vårdcentraler och barnavårdscentraler där chefen fått utbildning har även 44 procent respektive 27 procent av mottagningarnas personal utbildats. När verksamhetschefen inte gått någon utbildning har fem respektive sex procent av mottagningarna

utbildat sin personal under de senaste tre åren. Det är även en högre andel av verksamhetscheferna som inte har deltagit i utbildningar som inte heller vet om deras personal har deltagit i utbildningar. (Tabell 11)

Tabell 11. Andel verksamhetschefer som uppger att deras personal deltagit i fortbildning om de nationella minoriteternas särskilda rättigheter i relation till verksamhetschefernas deltagande i utbildning om minoritetslagen.

Procent.

Verksamhetschefen har deltagit i utbildning				
Personalen har deltagit i utbildning	Vårdcentraler		Barnavårdscentraler	
	n=32	n=183	n=30	n=158
	Ja	Nej	Ja	Nej
Ja	44	5	27	6
Nej	47	77	57	70
Vet inte	9	18	17	23
Total	100	100	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Etablerade arbetssätt för att säkerställa att personalen känner till de nationella minoriteternas särskilda rättigheter kan bidra till en god och jämlik vård. Nästan hälften av verksamhetscheferna anser dock att det inte behövs något etablerat arbetssätt för att säkerställa att personalen känner till de nationella minoriteternas särskilda rättigheter. I flera av kommentarerna i anslutning till frågan lyfts att det saknas arbetssätt men att det skulle behövas. Andra skriver att de skulle behöva mer information och att samtliga medarbetare skulle behöva utbildas. Det finns även de som kommenterar att det inte finns nationella minoriteter i deras upptagningsområde. Vid 14 procent av vårdcentralerna och 9 procent av barnavårdscentralerna informerar man regelbundet om frågor som rör nationella minoriteter och vid 10 respektive 8 procent av mottagningarna tas det upp vid introduktion av nyanställda. (Tabell 12)

Tabell 12. Andel mottagningar där det finns ett etablerade arbetssätt för att säkerställa att personalen känner till minoritetslagen och de nationella minoriteternas särskilda rättigheter.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Ja, vi informerar vid introduktion av nyanställda.	10	8
Ja, vi informerar regelbundet personalen om dessa frågor.	14	9
Annat	34	41
Nej, finns inget behov.	46	46

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Service och tolk på minoritetsspråk

Många som talar ett nationellt minoritetsspråk har behov av att få prata sitt språk i kontakt med vården, även om de kan svenska. Det kan vara särskilt viktigt i ett känsligt vårdmöte, då många föredrar att använda sitt första språk och därför kan ha behov av att använda tolk. Trots detta är det inte så vanligt att service på något nationellt minoritetsspråk efterfrågas av patienter eller anhöriga på vårdcentraler och barnavårdscentraler. På 70 procent av vårdcentralerna och 82 procent av barnavårdscentralerna har ingen efterfrågan funnits under de senaste tolv månaderna. (visas inte i tabell)

Det är vanligast att patienter efterfrågar service på finska, vilket också är det nationella minoritetsspråk som talas av flest personer i Sverige. Av vårdcentralerna rapporterade 29 procent att service på finska efterfrågats under de senaste tolv månaderna, medan detta inträffat på 14 procent av barnavårdscentralerna. På fyra respektive sex procent av mottagningarna hade service på romani chib efterfrågats. Övriga minoritetsspråk hade bara efterfrågats på en till två procent av mottagningarna. I kommentarerna till enkätfrågan skriver flera att information på de olika språken aldrig efterfrågas. (Tabell 13)

Tabell 13. Andel mottagningar där det under de senaste 12 månaderna hänt att patienter efterfrågat service på något av de nationella minoritetsspråken.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Finska	29	14
Meänkieli	2	0
Samiska	1	1
Romani chib	4	6
Jiddish	1	1

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Det är få mottagningar där patienter efterfrågar service på nationella minoritetsspråk varje vecka. På 10 av vårdcentralerna hade service på finska efterfrågats minst en gång i veckan men endast på en av barnavårdscentralerna. För övriga minoritetsspråk rapporterade bara enstaka mottagningar att efterfrågan funnits varje vecka. (Tabell 14)

Tabell 14. Antal mottagningar där det har hänt åtminstone någon gång i veckan att patienter har efterfrågat service på något av de nationella minoritetsspråken.

Antal.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Finska	10	1
Meänkieli	2	0
Samiska	2	1
Romani chib	2	0
Jiddish	1	0

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökningar till VC och BVC 2024

Möjligheten att bli bemött av språkkunnig personal är störst för finstalande. På 41 procent av vårdcentralerna och 13 procent av barnavårdscentralerna fanns vid undersökningstillfället möjlighet att bli bemött av finskspråkig personal, medan motsvarande siffror för övriga språk låg mellan en till tre procent. (Tabell 15)

Tabell 15. Andel mottagningar där det finns möjlighet att bli bemött av språkkunnig personal på något av de nationella minoritetsspråken.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Finska	41	13
Meänkieli	3	2
Samiska	3	2
Romani chib	2	0
Jiddish	1	1

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökningar till VC och BVC 2024

Resultatet från enkäterna visar också att majoriteten av mottagningarna har kunnat tillgodose patienters eller anhörigas önskemål om service på minoritetsspråk. Av vårdcentralerna uppger dock fem procent att de någon enstaka gång under de senaste 12 månaderna inte kunnat tillgodose önskemål och bland barnavårdscentralerna är motsvarande andel två procent. Samtidigt uppger 15 procent av de svarande från vårdcentraler och 10 procent från barnavårdscentraler att de inte vet om detta inträffat. I kommentarerna i anslutning till frågan uppges bland annat att frågan inte uppkommit och även att tolk erbjuds vid behov. (Tabell 16)

Tabell 16. Andel mottagningar där det under de senaste 12 månaderna hänt att man inte kunnat tillgodose patienters önskemål om service på minoritetsspråk.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Någon enstaka gång	5	2
Flera gånger	0	0
Nej	79	88
Vet ej	15	10
Total	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

I enkäten undersöktes under vilka omständigheter mottagningarna anlitar tolk på ett nationellt minoritetsspråk, vid behov eller vid önskemål. I enkäten definierades *behov* som att mottagningen bedömer att patienten och/eller vårdnadshavaren behöver tolk vid besöket för att en jämlik vård och god kommunikation ska vara möjlig. Ungefär hälften av såväl vårdcentraler som barnavårdscentraler anlitar tolk när mottagningen bedömer att det behövs. När det gäller finska anlitar något fler mottagningar tolk, 60 procent av vårdcentralerna och 58 procent av barnavårdscentralerna. (Tabell 17)

Tabell 17. Andel mottagningar där man vid behov* anlitar tolk på något av de nationella minoritetsspråken.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnavårdscentraler n=196
Finska	60	58
Meänkieli	48	53
Samiska	49	54
Romani chib	53	56
Jiddish	51	54

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

*Med behov avses att mottagningen bedömer att patienten och/eller vårdnadshavaren behöver tolk vid besöket för att en jämlik vård och god kommunikation ska vara möjlig.

En något mindre andel anlitar tolk vid önskemål från patienten eller vårdnadshavaren. Med *vid önskemål* avses att mottagningen inte fäster någon vikt vid patientens eller vårdnadshavarens kunskaper i svenska utan anlitar tolk enbart utifrån deras önskemål. Vid önskemål från finskspråkiga anlitas tolk vid 52 procent av vårdcentralerna och 55 procent av barnavårdscentralerna. För övriga minoritetsspråk anlitar 41–47 procent av

vårdcentralerna tolk medan motsvarande andel bland barnvårdscentralerna är något högre 52–53 procent. (Tabell 18)

Tabell 18. Andel mottagningar där man vid önskemål * anlitar tolk på något av de nationella minoritetsspråken.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnvårdscentraler n=196
Finska	52	55
Meänkieli	42	52
Samiska	44	52
Romani chib	47	53
Jiddish	41	52

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

* Med önskemål avses att patienten eller vårdnadshavaren efterfrågar tolk och att ingen vikt då fästs vid kunskapsnivån i svenska.

Endast en liten andel, mellan noll till två procent, av mottagningarna har inte möjlighet att anlita tolk på något av de nationella minoritetsspråken. (visas inte i tabell)

Information på minoritetsspråk

I minoritetslagen framgår att det allmänna har ett ansvar att stötta de nationella minoritetsspråken. I minoritetspolitikens delområde *språk och kulturell identitet* framgår också att synliggörande av minoriteterna och deras språk är en viktig del av erkännandet av deras särställning. Därför är information på de nationella minoritetsspråken en viktig del av verksamhetens minoritetspolitiska arbete.

Över 20 procent av mottagningarna har information på finska på webben, medan motsvarande andel för övriga minoritetsspråk är 10 till 14 procent. (Tabell 19) I kommentarerna till enkätfrågan beskrivs att information på minoritetsspråken delvis finns på 1177 eller på andra webbplatser och kan skrivas ut vid behov.

Tabell 19 Andel mottagningar som har patientinformation på webben på något av de nationella minoritetsspråken.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnvårdscentraler n=196
Finska	23	26
Meänkieli	12	12
Samiska	13	13
Romani chib	13	14
Jiddish	13	10

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Det är få mottagningar som har information i form av broschyrer på de nationella minoritetsspråken. Flest av dessa, 15 respektive 16 procent, har broschyrer på finska medan endast en till fyra procent har broschyrer på övriga minoritetsspråk. Över 80 procent av mottagningarna har inte någon patientinformation på de nationella minoritetsspråken meänkieli, samiska, romani chib eller jiddisch. (Tabell 20 och 21). När det gäller skyltar på de nationella minoritetsspråken förekommer det endast på enstaka mottagningar. (Visas inte i tabell)

Tabell 20. Andel mottagningar som har broschyrer på något av de nationella minoritetsspråken.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnvårdscentraler n=196
Finska	15	16
Meänkieli	1	3
Samiska	3	4
Romani chib	3	4
Jiddish	0	3

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Tabell 21. Andel mottagningar som inte har patientinformation på något av de nationella minoritetsspråken.

Procent.

	Vårdcentraler n=221	Barnvårdscentraler n=196
Finska	68	62
Meänkieli	86	85
Samiska	83	83
Romani chib	85	82
Jiddish	86	87

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Bemötande

Ett bra och icke-diskriminerande bemötande är centralt för att vården ska vara trygg och jämlik. Många personer som tillhör någon av de nationella minoriteterna har egna eller återberättade erfarenheter av diskriminering, både historisk och nutida. Inom minoritetspolitikens delområde *diskriminering och utsatthet* framgår att alla former av fördomsfullt eller diskriminerande bemötande riskerar att spä på den bristande tillit som många från de nationella minoriteterna känner i förhållande till majoritetssamhället. Ett icke-diskriminerande förhållningssätt inom hälso- och sjukvården är givetvis dessutom viktigt för patientsäkerheten.

I enkäten framgår att diskrimineringsgrunderna är:

- Etnisk tillhörighet
- Funktionsnedsättning
- Kön
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Religion eller annan trosuppfattning
- Sexuell läggning
- Ålder

Drygt hälften av mottagningarna har en dokumenterad rutin för att säkerställa ett icke-diskriminerande bemötande av patienter och andra besökare. Ytterligare omkring 40 procent har ett överenskommet tillvägagångssätt som ska säkerställa detta. Av vårdcentralerna saknar fem procent såväl rutin som tillvägagångssätt och motsvarande andel av barnavårdscentralerna är åtta procent. (Tabell 22) I kommentarerna i anslutning till frågan ges bland annat exempel i form av centrala eller regionövergripande riktlinjer eller rutiner. Även utbildning eller certifiering inom hbtqi nämns.

Tabell 22. Andel mottagningar som har en rutin eller ett tillvägagångssätt för att säkerställa att bemötande av patienter och andra besökare sker på ett icke-diskriminerande sätt.

Procent.

	Vårdcentraler n=215	Barnvårdscentraler n=188
Vi har en dokumenterad rutin	56	52
Vi har ingen dokumenterad rutin, men ett överenskommet tillvägagångssätt	38	40
Nej	5	8
Total	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Av vårdcentralerna arbetar 66 procent med insatser som syftar till att öka tilliten hos patientgrupper som kan förväntas undvika kontakt med hälso- och sjukvården på grund av rädsla för diskriminering. Av barnvårdscentralerna arbetar 74 procent med sådana insatser. (Tabell 23) I kommentarer i anslutning till frågan nämns bland annat att vårdcentralerna arbetar aktivt med frågan på till exempel APT. I kommentarer från barnvårdscentralerna nämns bland annat att de genom familjecentralen samarbetar med hälso- och sjukvården och socialtjänsten vilket ger möjlighet att öka tilliten.

Tabell 23. Andel mottagningar som arbetar med insatser som syftar till att öka tilliten hos patientgrupper där det kan förväntas förekomma att man undviker kontakt med hälso- och sjukvården på grund av rädsla för diskriminering.

Procent.

	Vårdcentraler n=215	Barnvårdscentraler n=188
Ja	66	74
Nej	34	26
Total	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

En kulturtolk eller brobyggare kan bidra med att översätta och förklara kulturella aspekter i mötet med det offentliga Sverige. Det kan bidra till ett

jämlikare möte och minskar risken för missförstånd och misstro. Istället ökar chansen för tillit och ömsesidig förståelse.²

I enkäten framgår att med brobyggare/kulturtolkar avses personer med kunskaper om den nationella minoriteten och hälso- och sjukvården och som hjälper till med kommunikationen mellan personen och vårdpersonalen

Av de svarande har nästan hälften svårt att ta ställning till om mottagningarna skulle ha nytta av brobyggare eller kulturtolkar. Av vårdcentralerna uppger 12 procent att de skulle ha nytta av kulturtolkar medan 18 procent av barnavårdscentralerna ser ett sådant behov. Däremot anser 41 procent av vårdcentralerna och 37 procent av barnavårdscentralerna att de inte skulle ha någon nytta av brobyggare eller kulturtolkar. (Tabell 24) I kommentarer i anslutning till frågan beskrivs bland annat att mottagningarna möter personer från många olika nationaliteter men sällan eller aldrig personer som tillhör nationella minoriteter, att de arbetar mer övergripande utifrån allas behov, att de inte gör någon skillnad på personer utan försöker vara så inkluderande de kan och skapa goda relationer.

Tabell 24. Andel mottagningar som skulle ha nytta eller behov av brobyggare/kulturtolkar* för att möta personer från de nationella minoriteterna.

Procent.

	Vårdcentraler n=215	Barnavårdscentraler n=188
Ja	12	18
Nej	41	37
Kan inte ta ställning	47	45
Total	100	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

*Med brobyggare/kulturtolk avses personer med kunskaper om den nationella minoriteten och hälso- och sjukvården och som hjälper till med kommunikationen mellan personen och vårdpersonalen.

² Se t.ex. Kunskapsguiden Tema Nationella minoriteter <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/nationella-minoriteter/romer-och-romani-chib/brobyggare-med-romsk-sprak--och-kulturkompetens/>

Stöd för överföring av minoritetsspråk

All offentlig verksamhet, exempelvis sådan som bedrivs av kommuner och regioner, ska särskilt främja barns utveckling av en kulturell identitet och det egna minoritetsspråket. Det kan röra sig om beslut som på olika sätt påverkar enskilda barns möjligheter att tillägna sig eller bevara sitt minoritetsspråk.

Enligt § 8 i Språklagen (2009:600) har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och i § 14 anges att den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt. Barn som tillhör de nationella minoriteterna behöver få utveckla sin minoritetskulturella identitet och det egna minoritetsspråket bland annat för att språkens fortlevnad ska tryggas. Ställningstagandet har sin grund i Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, ramkonventionen, och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, minoritetsspråkskonventionen. Även FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, är viktig i sammanhanget och innehåller flera artiklar som rör minoritetsbarns rättigheter.³

För att undersöka vad barnavårdscentralerna gör för att stötta språkutvecklingen hos barn som tillhör de nationella minoriteterna har myndigheten ställt frågor om några olika insatser som kan bidra till att stötta vårdnadshavare som vill överföra sitt nationella minoritetsspråk till sina barn.

Av barnavårdscentralerna uppger 10 procent att de har barnböcker på nationella minoritetsspråk i väntrummet, 14 procent uppger att de delar ut språkpaket på minoritetsspråk och 17 procent att de genomför språkscreening på minoritetsspråk. (Tabell 25) Av kommentarer i anslutning till frågan framkommer att de svarande sällan stöter på föräldrar som vill ha stöd i att överföra sitt nationella minoritetsspråk till sina barn och att föräldrar alltid uppmanas att använda sitt modersmål och tala det med barnen oavsett modersmål.

³ Artikel 2 om förbud mot diskriminering. Artikel 8 om rätten att behålla sin identitet, inklusive medborgarskap, namn och släktförhållanden. I artikel 14 framgår att barn har rätt till religionsfrihet. I artikel 20 står att för barn som inte kan bo med sina familjer, ska hänsyn tas till deras etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund. I artikel 30 står att barn som tillhör en minoritet eller ett urfolk har rätt att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, bekänna sig till och utöva sin egen religion och använda sitt eget språk.

Tabell 25. Andel mottagningar som använder olika insatser för att stötta vårdnadshavare som vill överföra sitt nationella minoritetsspråk till sina barn. Procent. Fler svar möjliga

	Andel
I vårt väntrum har vi barnböcker på nationella minoritetsspråk,	10
Vi delar ut språkpaket på minoritetsspråk som riktar sig till småbarnsföräldrar,	14
Vi genomför språkscreening på de nationella minoritetsspråken	17

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning till VC och BVC 2024

Avslutande reflektioner

Detta är första gången som Socialstyrelsen följer upp hur primärvården fungerar specifikt för de nationella minoriteterna avseende deras särskilda språkliga och kulturella rättigheter och behov. Vi kan därför inte jämföra eller värdera resultatet i förhållande till tidigare situation. Vi kan inte heller säga något om i vilken utsträckning minoritetslagen eller minoritetspolitiken har påverkat kunskapsläget. Den låga svarsfrekvensen gör också att vi inte kan dra särskilt långtgående slutsatser av resultaten.

Resultaten från enkätundersökningen visar dock på samma mönster som andra undersökningar från t.ex. äldreomsorgen eller den sociala barn- och ungdomsvården, att kunskapen om minoritetslagen är låg.

En vanlig uppfattning som även framkommer i denna undersökning, är att det inte finns nationella minoriteter i det upptagningsområde där respondenterna är verksamma. Det framkommer tydligt i de kommentarer som lämnas i anslutning till frågorna. Eftersom ingen kartläggning görs eller statistik förs över om patienter tillhör någon nationell minoritet är det sannolikt att de underskattar antalet. Majoriteten, 89 procent av vårdcentralerna och 84 procent av barnavårdscentralerna, som deltar i undersökningen ligger i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska.

Många av respondenterna använder svarsalternativen, vet inte, vilket också indikerar att kunskapsläget är lågt och att frågor om nationella minoriteter inte har så hög prioritet.

Resultaten av enkäten visar att verksamhetschefernas utbildningsnivå i minoritetslagen har stor betydelse. Den påverkar naturligtvis deras egen kännedom om lagen men även kunskapen om regionernas skyldighet att ta fram minoritetspolitiska mål och riktlinjer och medför att fler i personalen genomgår utbildning.

Det ligger i sakens natur att de nationella minoriteterna är i numerärt underläge i förhållande till majoritetssamhället. I denna undersökning framkommer också att service på de nationella minoritetsspråken har en liten efterfrågan. Det går dock inte att säga i vilken utsträckning efterfrågan skulle öka om vårdtjänster och service på minoritetsspråken tillhandahölls och synliggjordes.

Bilaga 1. Enkät till barnavårdscentraler

Enkät från Socialstyrelsen som ett led i en uppföljning av arbetet vid vårdcentraler/hälsocentraler för Sveriges nationella minoriteter

Till:

Er barnavårdscentral får den här enkäten för att Socialstyrelsen vill ta reda på mer om hur barnavårdscentraler i Sverige arbetar med att ge service och stöd till nationella minoriteter. Judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar är sedan år 2000 erkända som nationella minoriteter i Sverige vilket innebär att de har särskilda rättigheter som regleras i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen). Samtidigt erkändes finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska som nationella minoritetsspråk i enlighet med Europarådets språkstadga.

Av 4§ i minoritetslagen framgår bl.a. att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

Från och med 1 januari 2019 förstärktes minoritetslagen bl. a genom att regionerna blev skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Flertalet regioner ingår i något eller flera av förvaltningsområdena för finska, meänkieli eller samiska, där språkanvändare av dessa språk har förstärkta rättigheter att använda sina språk i kontakt med förvaltningsmyndigheter.

[Läs gärna mer här om minoritetslagen](#)

Alla svar är viktiga

Enkäten är frivillig att besvara. Vi hoppas på er medverkan för att resultatet av uppföljningen ska bli så rättvisande som möjligt. Det är därför lika viktigt för oss att få svar från de verksamheter som inte arbetar så aktivt med dessa frågor ännu, som från de som har kommit längre i arbetet. Vi är därför ytterst tacksamma för just ert bidrag till denna undersökning. Ert svar kan även bidra till att Socialstyrelsen kan utforma bättre och mer relevanta kunskapsstöd.

Bakgrund till enkäten

Enkäten ingår i ett uppdrag som Socialstyrelsen har att utveckla långsiktiga former för att kontinuerligt följa de nationella minoriteternas situation inom våra ansvarsområden och bidra till jämlika förutsättningar för god hälsa.

Socialstyrelsen genomförde 2022 en förstudie om regionernas bedömningar av önskvärda och möjliga områden att följa upp avseende de nationella minoriteternas rättigheter inom hälso- och sjukvård samt tandvård. Förstudien visade att verksamheten vid barnavårdscentraler (BVC) är ett prioriterat område att följa upp.

Vem ska svara på enkäten

Enkäten har skickats till ett slumpmässigt urval av barnavårdscentraler i Sverige och besvaras av den som är verksamhetsansvarig eller har motsvarande position. Klicka [här](#) för att se alla frågor i enkäten.

Sista svarsdag

Sista svarsdag är onsdagen den 17 april 2024. Fram tills dess kommer det att skickas ut en eller två påminnelser till de barnavårdscentraler som inte ännu skickat in ett svar.

Kontakt

Vid frågor om undersökningen, kontakta:

Katarina Popovic, utredare och samordnare för nationella minoriteter

katarina.popovic@socialstyrelsen.se

Vid tekniska frågor om enkäten, kontakta:

enkat@socialstyrelsen.se

Det övergripande målet med minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjlighet till inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Minoritetspolitiska delområden är diskriminering och utsatthet, språk och kulturell identitet samt inflytande och delaktighet.

Förutom minoritetslagen omfattas de nationella minoriteterna även av övriga lagar som gäller hela befolkningen. Enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) ska målet med hälso- och sjukvården vara en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Där det bedrivs hälso- och sjukvårdsverksamhet ska det finnas den personal, de lokaler, de sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att god vård ska kunna ges.

Läs gärna mer här om hälso- och sjukvårdslagen

I patientlagen 5 kap. om Delaktighet står i 1 § att hälso- och sjukvården ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. I patientlagen 3 kap. 6 § står även att informationen ska anpassas till mottagarens ålder, mognad, erfarenhet, språkliga bakgrund och andra individuella förutsättningar. Den som ger informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att mottagaren har förstått.

Läs gärna mer här om patientlagen

Sedan år 2020 gäller artiklarna FN:s barnkonvention som svensk lag. I artikel 30 i barnkonventionen anges att ett barn som tillhör en etnisk, religiös eller språklig minoritet eller en urbefolkning inte ska förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till eller utöva sin religion eller att använda sitt eget språk. All offentlig verksamhet, exempelvis sådan som bedrivs av regioner, ska särskilt främja barns utveckling av en kulturell identitet och det egna minoritetsspråket.

Läs gärna mer här om barnkonventionen

Innan du börjar svara - tänk på att:

Det är i denna enkätundersökning inte tillåtet att samla in känsliga personuppgifter, därför uppmanar vi dig att inte ange uppgifter som kan kopplas till en enskild persons hälsa eller levnadsförhållanden.

Praktiska instruktioner

- Svaren sparas när du klickar på knapparna "Nästa" längst ner på varje sida i enkäten.
- Vid paus i svarandet nås webbformuläret igen genom att klicka på länken i e-postbrevet.
- Ändringar i svaren kan göras fram till sista svarsdag.

Sist i formuläret finns möjlighet att skriva ut svaren.

Kontaktuppgifter

Vårdcentralens namn:

Namn på uppgiftslämnare:

E-post till uppgiftslämnare

Uppgiftslämnarens befattning:

När enkäten är besvarad kommer ett svarskvitto att skickas till den e-postadress som angivits här.

För mer information om registrerades rättigheter se:

<https://www.socialstyrelsen.se/personuppgifter>

Har du frågor eller funderingar om personuppgiftsbehandling på Socialstyrelsen kan du kontakta dataskyddsombudet på dataskyddsombud@socialstyrelsen.se

1. Bedrivs verksamheten i offentlig eller privat regi?

Offentlig regi ☐
(Regionen)

Privat regi ☐

Nu följer några frågor som rör dig som verksamhetsansvarig.

2. Hur god kännedom skulle du säga att du har om lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) (fortsättningsvis kallad "minoritetslagen")?

Mycket god kännedom ☐

Ganska god kännedom ☐

Inte så god kännedom ☐

Inte hört talas om den ☐

3. Sedan 2019 är regioner skyldiga att ta fram mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Känner du till om Er region har sådana mål och riktlinjer som berör hälso- och sjukvårdsområdet?

Ja ☐

Nej ☐

Kommentera gärna:

.....

Fråga 4 ställs inte till de som på fråga 2 svarat 'Inte hört talas om den'

4. Minoritetslagen (2009:724) infördes i Sveriges 2010. Har du någon gång genomgått kompetensutveckling/fortbildning där information om minoritetslagen och de nationella minoriteternas särskilda rättigheter ingått?

Ja ☐

Nej ☐

Kommentera gärna:

.....

5. Upplever du utifrån din nuvarande roll att du har ett behov av kompetensutveckling/fortbildning inom området nationella minoriteter och minoritetslagen?

Flera svarsalternativ kan markeras.

Ja, om minoritetslagen ☐

Ja, om de nationella
minoriteternas historia,
kultur och språk ☐

Ja, om annan aspekt av
området nationella
minoriteter. Vilken? ☐

Nej ☐

Fråga 5 a och 5 b ställs till de som på fråga 5 markerat något av Ja-alternativen

5a. Hur skulle du föredra att ett stödmaterial om nationella minoriteter gjordes tillgänglig för dig?

Webbutbildningar ☐

Frågor och svar ☐

APT-material ☐

Webbinarier ☐

Annat. Vad? ☐

5 b. I vilken/vilka kanaler skulle ett stödmaterial om de nationella minoriteterna lämpligen vara placerad för att du skulle använda det?

Flera svarsalternativ kan markeras.

- Socialstyrelsens webbplats ☐
- Kunskapsguiden ☐
- Ditt intranät ☐
- Annat. Vad? ☐
- Vet inte ☐

Nu följer några frågor kring den personal inom verksamheten som har patientkontakt.

6. Har hela eller delar av personalen under de senaste tre åren fått någon kompetensutveckling/fortbildning där information om minoritetslagen och de nationella minoriteternas särskilda rättigheter ingått?

- Ja ☐
- Nej ☐
- Vet inte ☐

Kommentera gärna:

.....

7. Finns det på er vårdcentral något etablerat arbetssätt för att säkerställa att personalen känner till minoritetslagen och de nationella minoriteternas särskilda rättigheter?

Flera svarsalternativ kan markeras.

- Ja, vi informerar vid introduktion av nyanställda ☐
- Ja, vi informerar regelbundet personalen om dessa frågor ☐
- Annat. Vad? ☐
- Nej, finns inget behov ☐

Kommentera gärna:

.....

8. Bedömer du att din personal har ett behov av kompetensutveckling/fortbildning inom området nationella minoriteter och minoritetslagen?

Flera svarsalternativ kan markeras.

Ja, om minoritetslagen	☐	
Ja, om de nationella minoriteternas historia, kultur och språk	☐	
Ja, om annan aspekt av området nationella minoriteter. Vilken?	☐	
Nej	☐	

Nu följer några frågor kring patienternas behov

9. Har det under de senaste 12 månaderna hänt att patienter efterfrågat service på något av de nationella minoritetsspråken; finska, meänkieli, samiska, romani chib eller jiddisch?

	Ja	Nej	Vet inte
På finska	☐	☐	☐
På meänkieli	☐	☐	☐
På samiska	☐	☐	☐
På romani chib	☐	☐	☐
På jiddisch	☐	☐	☐

Kommentera gärna:

.....

Vardera språk i fråga 9 a syns för dem som svarat Ja på motsvarade språk i fråga 9.

9 a. Hur ofta har det hänt (under de senaste 12 månaderna)?

	Flera gånger i veckan	Någon gång i veckan	Varje månad	Några gånger om året	Mer sällan/Enstaka gånger
På finska	☐	☐	☐	☐	☐
På meänkieli	☐	☐	☐	☐	☐
På samiska	☐	☐	☐	☐	☐
På romani chib	☐	☐	☐	☐	☐
På jiddisch	☐	☐	☐	☐	☐

10. Finns det för närvarande möjlighet att bli bemött på nationella minoritetsspråk vid besök hos er barnavårdscentral via språkkunnig personal?

	Ja, vi har personal som talar språket	Nej, vi har ingen personal som talar språket	Vet inte
Finska	☐	☐	☐
Meänkieli	☐	☐	☐
Samiska	☐	☐	☐
Romani chib	☐	☐	☐
Jiddisch	☐	☐	☐

11. Under vilka förutsättningar anlitar ni tolk på ett nationellt minoritetsspråk?

	Behövs inte, vi har personal som talar språket	Vid önskemål från patienten*	Vid behov**	Finns inte möjlighet för oss att anlita tolk på ett nationellt minoritetsspråk	Vet inte/ Har aldrig varit aktuellt
På finska	☐	☐	☐	☐	☐
På meänkieli	☐	☐	☐	☐	☐
På samiska	☐	☐	☐	☐	☐
På romani chib	☐	☐	☐	☐	☐
På jiddisch	☐	☐	☐	☐	☐

* Med önskemål avses att patienten eller vårdnadshavaren efterfrågar tolk på något av de nationella minoritetsspråken och att ingen vikt då fästs vid kunskapsnivån i svenska.

**Med behov avses att mottagningen bedömer att patienten och/eller vårdnadshavaren behöver tolk vid besöket för att en jämlik vård och god kommunikation ska vara möjlig.

12. Har det under de senaste 12 månaderna hänt att ni mött patienter (eller anhöriga) från de nationella minoritetsgrupperna som uttryckt en önskan eller behov av att få service på sitt minoritetsspråk, men att ni inte alls kunnat tillgodose det?

Ja, någon enstaka gång ☐

Ja, flera gånger ☐

Nej ☐

Vet inte ☐

Om ja, vilken typ av service och på vilket/vilka språk?

.....

13. Har ni på barnvårdscentralen patientinformation på något/några av de nationella minoritetsspråken?

Ange minst ett svar per rad.

	Nej	Ja, på webben	Ja, i broschyrer som finns i lokalerna	Ja, på skyltar i lokalen
På finska	☐	☐	☐	☐
På meänkieli	☐	☐	☐	☐
På samiska	☐	☐	☐	☐
På romani chib	☐	☐	☐	☐
På jiddisch	☐	☐	☐	☐

Kommentera gärna:

.....

14. Vilka insatser/åtgärder använder ni för att stötta vårdnadshavare som vill överföra sitt nationella minoritetsspråk till sina barn?

	Ja	Nej
I vårt väntrum har vi barnböcker på nationella minoritetsspråk	☐	☐
Vi delar ut språkpaket på minoritetsspråk som riktar sig till småbarnsföräldrar	☐	☐
Vi genomför språkkontroller (språkscreening) på de nationella minoritetsspråken	☐	☐

Om ni har andra åtgärder eller insatser, beskriv gärna vad...

.....

15. Har ni på er barnavårdscentral någon rutin eller något tillvägagångssätt för att säkerställa att bemötande av patienter och andra besökare sker på ett icke-diskriminerande sätt?

De sju diskrimineringsgrunderna är enligt diskrimineringslagen följande:

- *Kön*
- *Könsöverskridande identitet eller uttryck*
- *Etnisk tillhörighet*
- *Religion eller annan trosuppfattning*
- *Funktionsnedsättning*
- *Sexuell läggning*
- *Ålder*

Vi har en dokumenterad rutin ☐

Vi har ingen dokumenterad rutin, men ett överenskommet tillvägagångssätt ☐

Nej ☐

Kommentera gärna:

Om Ja, beskriv kort hur rutinen eller tillvägagångssättet är utformat.

.....

En bristande tillit till samhällets institutioner, t.ex. till hälso- och sjukvården, är generellt mer utbredd i grupper som har erfarenhet av diskriminering och kränkande bemötande. Bristen på tillit kan leda till att personer drar sig för att söka vård och också försvåra mötet mellan patienter och personal inom hälso- och sjukvården.

16. Arbetar ni på er barnavårdscentral med insatser vars syfte är att öka tilliten hos patientgrupper där det kan förväntas förekomma att man undviker kontakt med hälso- och sjukvården på grund av rädsla för diskriminering?

Ja ☐

Nej ☐

Plats för kommentarer:

Om Ja, beskriv gärna insatserna.

.....

17. Skulle er barnavårdscentral ha nytta eller behov av brobyggare/kulturtolkar eller sådan liknande kompetens i mötet med personer från de nationella minoriteterna?

Med brobyggare/kulturtolkar avses personer med kunskaper om den nationella minoriteten och hälso- och sjukvården och som hjälper till med kommunikationen mellan personen och vårdpersonalen.

Ja. Motivera gärna varför.. ☐

Nej. Motivera gärna varför inte.... ☐

Kan inte ta ställning. ☐

Vill du tillägga något ytterligare vad gäller patienter som tillhör de nationella minoriteterna och era möjligheter att tillgodose deras behov?

.....

.....

.....

Nationella minoriteter på vårdcentraler och barnavårdscentraler (artikelnr 2025-3-9505)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.